

OAO NYHEDSBREV OM LØN MAJ 2012

Løn i den offentlige og den private sektor

I dette nyhedsbrev ser vi på løn og lønudviklingen i perioden fra februar 2008 til november 2011. Det vil sige hele OK08 og en del af OK11.

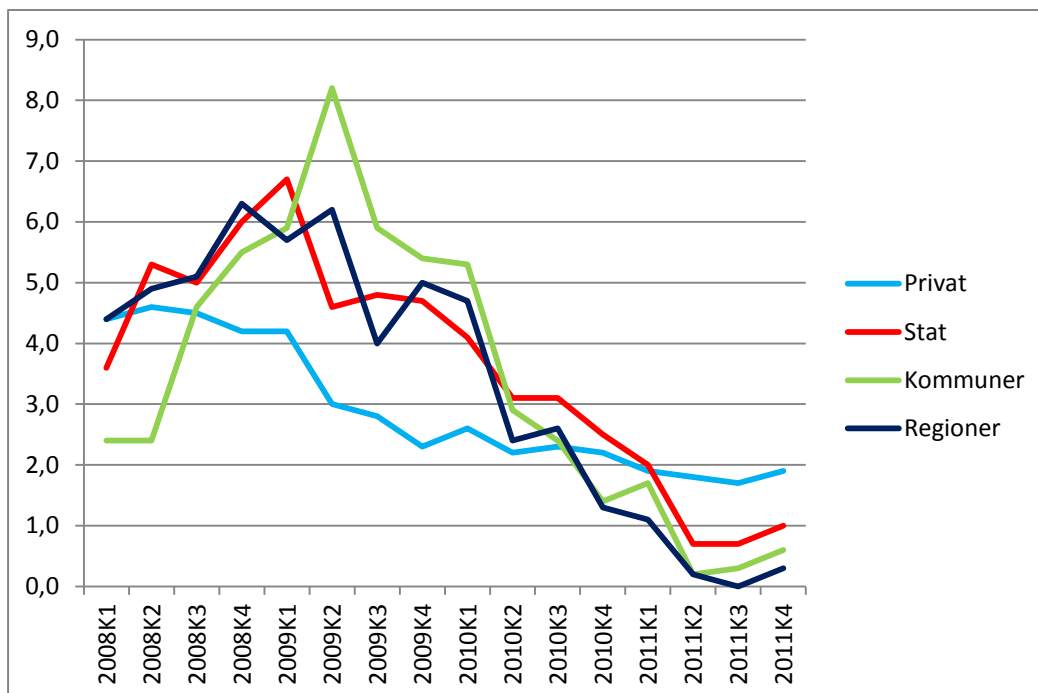
Danmarks Statistik opgør lønstigningstakten for den statslige, kommunale, regionale og den private sektor. Statistikken anvendes blandt andet til at regulere de offentlige lønninger (den såkaldte reguleringsordning).

Sektorernes lønstatistik opgøres efter samme principper. Statistikken giver derfor mulighed for at følge lønudviklingen på hele arbejdsmarkedet fra kvartal til kvartal. Samtidig kan vi sammenligne den realiserede lønudvikling i den offentlige sektor, med de lønstigninger der er aftalt i overenskomsterne.

Lønstigningstakten 2008-2011

I Figur 1 herunder ses de årlige lønstigningstakter opgjort sektorvis. Den relativt lave lønstigningstakt i kommunerne i 2. kvartal 2008 og den tilsvarende relativt høje takt i 2. kvartal 2009 skyldes konflikten på det kommunale område i foråret 2008.

Figur 1. Årlig lønstigningstakt for sektorerne 2008-2011

Kilde: Danmarks Statistik

Under normale forhold ville lønudbetalingen i maj 2008 have indeholdt den aftalte lønstigning pr. 1. april 2008. Det gjorde den ikke for de grupper der var i konflikt. Lønstigningen pr. 1. april 2008 slår så igennem, når stigningstakten måles i maj 2009.

Men når dette tages in mente er billedet, at lønstigningstakten i den private sektor har ligget under lønstigningstakten i hele den offentlige sektor fra starten af 2008, til henholdsvis midten af 2010 for kommuner og regioners vedkommende, og til starten af 2011 for statens vedkommende. I hele 2011 har lønstigningstakten i den offentlige sektor været lavere end i den private sektor.

En del af dette skyldes **reguleringsordningens** virkemåde, idet der er en forsinkelse i udmøntningen. Reguleringsordningerne gennemgås nærmere nedenfor.

Et andet forhold er, at skønnet over den private lønudvikling i OK08 var for højt. Finansministeriet skønnede på tidspunktet for overenskomstindgåelsen, at de private lønninger ville stige 4 procent eller mere om året i hele OK-perioden.

Men krisen forårsagede, at den private lønudvikling blev anderledes. I hele 2008 lå den over 4 procent, men i 2009 dykkede den, og ved udløbet af OK-perioden var den 2,2 pct.

Den lave private lønudvikling fortsatte ind i OK11. I 3. kvartal 2011 var den så lav som 1,7 procent, men den rettede sig en smule i 4. kvartal 2011 til 1,9 procent.

Faktiske og aftalte lønstigninger samt reststigningen på det offentlige område

Løndannelsen på det private og det offentlige arbejdsmarkedet foregår på lidt forskellig vis.

På det private arbejdsmarked er der to dominerende områder: minimallønsområdet og normallønsområdet. På minimallønsområdet sker størstedelen af løndannelsen på virksomhederne, mens aftalerne på normallønsområdet laves centralt. Herudover er der et område hvor der ikke er aftalt centrale satser (det satsløse område).

På det offentlige arbejdsmarked er størstedelen af aftaleresultatet fastlagt centralt, men der er via lokal løn en aftalemulighed lokalt. På det kommunale og regionale område har der i OK-perioden 2008-2011 været en aftale om, hvor mange midler der skulle anvendes lokalt (udmøntningsgarantien). Dette er ikke videreført i OK11.

Der er og har ikke været en tilsvarende aftale på det statslige område. I stedet er der en forståelse mellem parterne om, at der finder en lønglidning sted ud over den centralt aftalte (den såkaldte reststigning). Dette indgår som en forudsætning for aftaleresultatet.

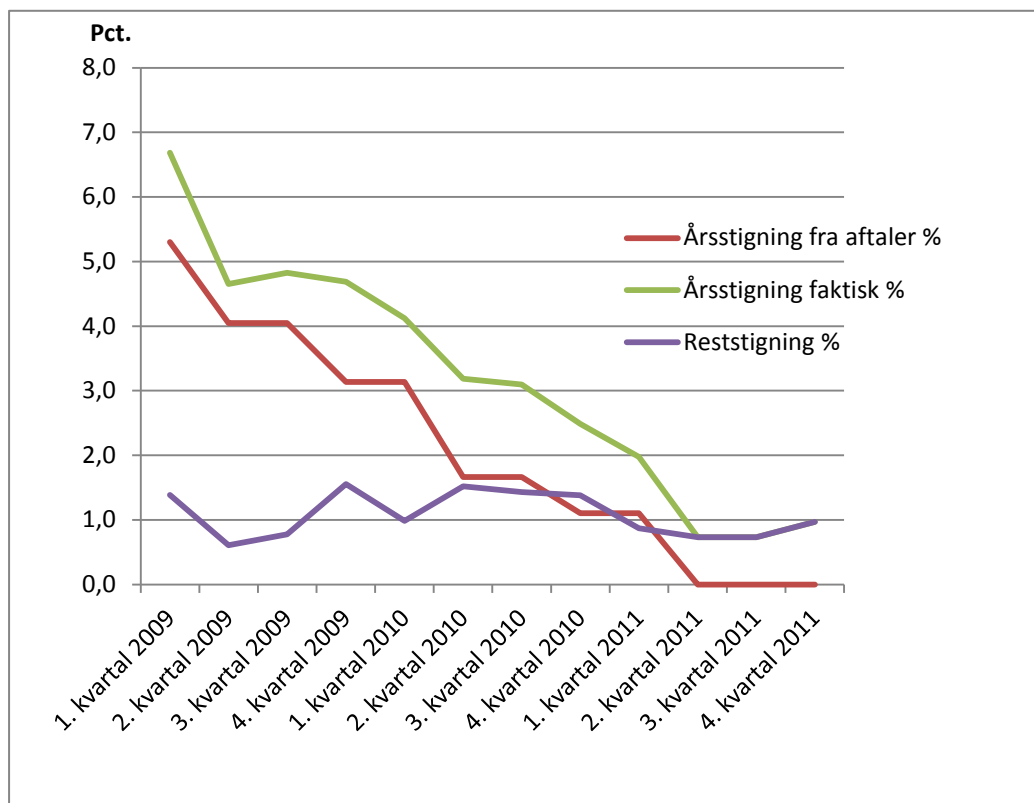
På det private område er det således ikke muligt at opgøre hvad der er aftalt, mens det er lidt mere overkommeligt på det offentlige område.

I Figur 2 herunder ses den faktiske udmøntning vedrørende de centrale aftalte lønelementer **på statens område** 2008-2011 inklusiv reguleringsordning, organisationsmidler og andre forbedringer. Tillige ses den faktiske årsstigningstakt opgjort på baggrund af tal fra Danmarks Statistik. Forskellen mellem de to er reststigningen – den lønudvikling der sker ud over den aftalte.

Reststigningen var i gennemsnit 1,2 procent pr. år i OK08, mens gennemsnittet foreløbig i OK11 er 0,8 procent. Set over en længere årrække kan reststigningen i staten opgøres til 0,9 procent.

I hele 2011 er der ikke aftalt stigninger for de statsligt ansatte, hvorfor reststigningen er sammenfaldende med den faktiske stigning.

Figur 2. Staten. Årsstigningstakter: Udmøntet aftaleresultat, faktisk årsstigning og reststigning 2009-2011

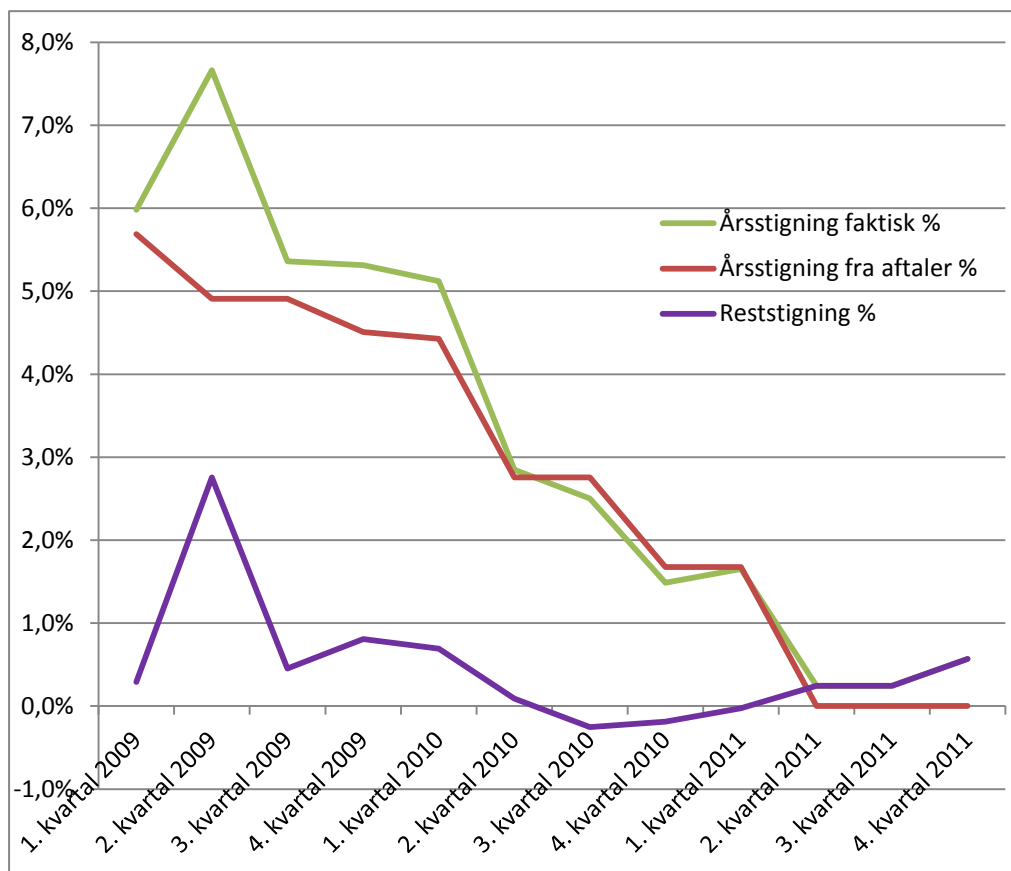

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Reststigningen i staten kan have flere årsager. For det første, at der sker en lønudvikling som følge af lokale aftaler.

Men den kan også skyldes forskydninger mellem personalegrupper. F.eks ved, at der bliver færre af dem der har en relativt lav løn, og flere af dem der har en relativt høj løn. Herved stiger den gennemsnitlige løn – uden at nogen nødvendigvis får mere i lønningsposen. Stillingsskift – herunder forfremmelser – kan også påvirke gennemsnitslønnen.

Figur 3. Gennemsnit for kommuner og regioner. Udmøntet aftaleresultat, faktisk årsstigning og reststigning 2009-2011

I Figur 3 ovenover ses udmøntning vedrørende de centralt aftalte lønelementer **på det kommunale og regionale område** 2008-2011 inklusiv reguleringsordning, organisationsmidler og andre forbedringer. Tillige ses den faktiske årsstigningstakt opgjort af Danmarks Statistik. Forskellen mellem de to er reststigningen – den lønudvikling der sker ud over den aftalte.

Reguleringsordningen på det offentlige område

Der er en tæt sammenhæng mellem lønudviklingen på det private område og lønudviklingen på det offentlige område. Parterne har en fælles forståelse om, at det offentlige område generelt ikke må blive lønførende. En højere lønudvikling på det offentlige område vil sætte lønningerne i den private sektor under pres og forringe konkurrenceevnen. På den anden side må den offentlige sektor ikke sakke for langt bagud i forhold til den private sektor. Dette vil medføre, at den offentlige sektor ikke kan tiltrække den arbejdskraft, der er brug for.

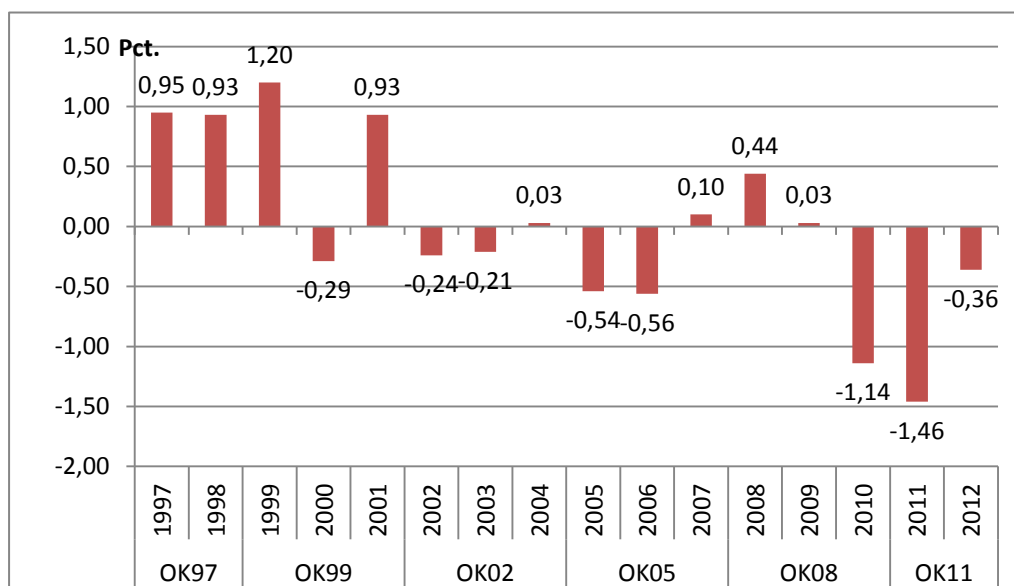
For at sikre dette har parterne indgået aftaler om reguleringsordninger, dels på det statslige område, dels på det kommunal og regionale område. Hovedformålet med ordningerne er at sikre en nogenlunde parallel lønudvikling mellem den offentlige sektor og den private. Enkelt forklaret sker dette ved, at der sker en efterregulering af de offentlige lønninger med 80 pct. af den opgjorte forskel i lønudvikling mellem offentlig og privat sektor.

Reguleringsordningerne er lidt forskellige. På det statslige område opgøres lønstignings-takten i 3. kvartal og udmøntes pr. 1. april året efter. På det kommunale og regionale område (som har den samme reguleringsordning) opgøres lønstigningstakten i 1. kvartal (februar) som et gennemsnit af de 4 seneste kvartaler (maj-februar) og udmøntet i oktober samme år.

En given lønstigningstakt på det private område slår først igennem i lønjusteringen på det offentlige område med 7 måneders forsinkelse. Årsagen er dels at Danmarks Statistik har en produktionstid på ca. 60 dage, dels at det efterfølgende tager en vis tid at implementere, både aftalemæssigt og i lønsystemerne.

I figur 4 ses udmøntningen fra reguleringsordningen **på statens område** de sidste 16 år. Isoleret set har virkningen af reguleringsordningen over en så lang periode været stort set neutral. I samme periode er den faktiske løn for de statsansatte steget med knap 70 procent, mens forbrugerpriserne er steget ca. 37 procent.

Figur 4. Staten. Udmøntning fra reguleringsordningen 1997-2012

Kilde: Moderniseringsstyrelsen og egne beregninger

I tabel 1 herunder ses udmøntningen fra reguleringsordningen **på det kommunale og regionale område**. For OK-08 og OK-11 skal der dog bemærkes følgende: Reguleringsordningen blev opgjort til at udmønte henholdsvis -1,55 pct. i kommunerne og -1,54 pct. i regionerne pr. 1. oktober 2010. Dette ville medføre, at de ansatte skulle sættes ned i løn. Men det blev i stedet politisk besluttet, at skyde "gælden" til OK-11, således, at den negative udmøntning blev finansieret ved den lønstigning der efterfølgende blev aftalt pr. 1. april 2011. For OK-08 og OK-11 viser tabellen derfor, hvad reguleringsordningen ville have udmøntet hvis der ikke politisk var blevet aftalt en anden løsning.

Tabel 1. Kommuner og regioner. Udmøntning fra reguleringsordningen 1997-2012

Overenskomst- Periode	OK-97	OK-99	OK-02	OK-05	OK-08	OK-11
Udmøntningen af reguleringsordningen	2,25	2,15	4,03	2,11	0,40	-0,16

Der kommer en udmøntning fra reguleringsordningen pr. 1. oktober 2012, som skal tillægges tallet fra OK-11.

Reallønsudviklingen på det offentlige område

Det har altid været et vigtigt mål for fagbevægelsen at sikre reallønnen så godt som muligt. At sikre reallønnen vil sige, at lønudviklingen følger med udviklingen i forbrugerpriserne, så medlemmerne har mulighed for at bevare samme købekraft.

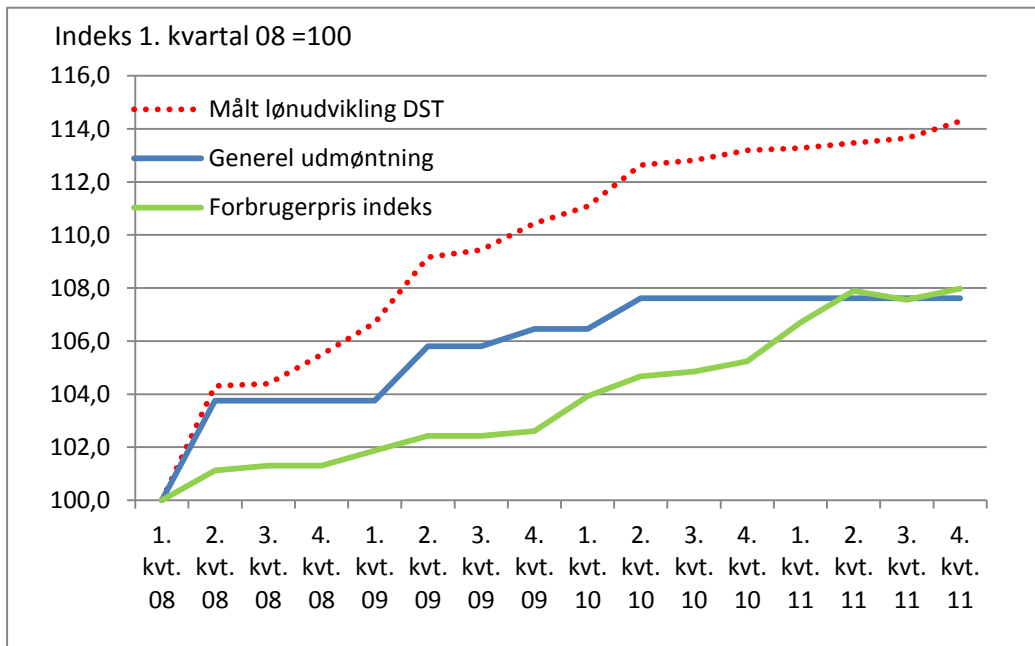
Prisudviklingen har de seneste år været relativt høj, og ligger pt. over både den aftalte og den faktiske lønudvikling i såvel staten som kommuner og regioner. Der sker altså i øjeblikket et fald i reallønnen, men dette skal ses på baggrund af en ret gunstig reallønsudvikling i forrige overenskomstperiode (OK08).

Endvidere er realløn ikke en entydig størrelse, idet forskellige medlemmer vil have forskellige forbrugsmønstre og opleve forskellige lønstigninger. F. eks. vil de grupper eller personer, som får del i lokale lønmidler, have en højere lønudvikling end de grupper, som ikke får.

I figur 5 og 6 har vi derfor illustreret udviklingen i reallønnen ved at angive nogle yderpunkter i lønudviklingen. Dels den lønudvikling som er målt af Danmarks Statistik, dels den stigning der er udmøntet som generelle forhøjelser af lønnen som alle ansatte er omfattet af. Til sammenligning ses prisudviklingen i figurerne.

Figur 5 viser, at den målte løn for de statsansatte i gennemsnit er steget med 14,3 procent siden februar 2008. Den generelle udmøntning betyder, at alle lønninger er steget med 7,6 procent. Og forbrugerprisindekset er i samme periode steget med 8 procent.

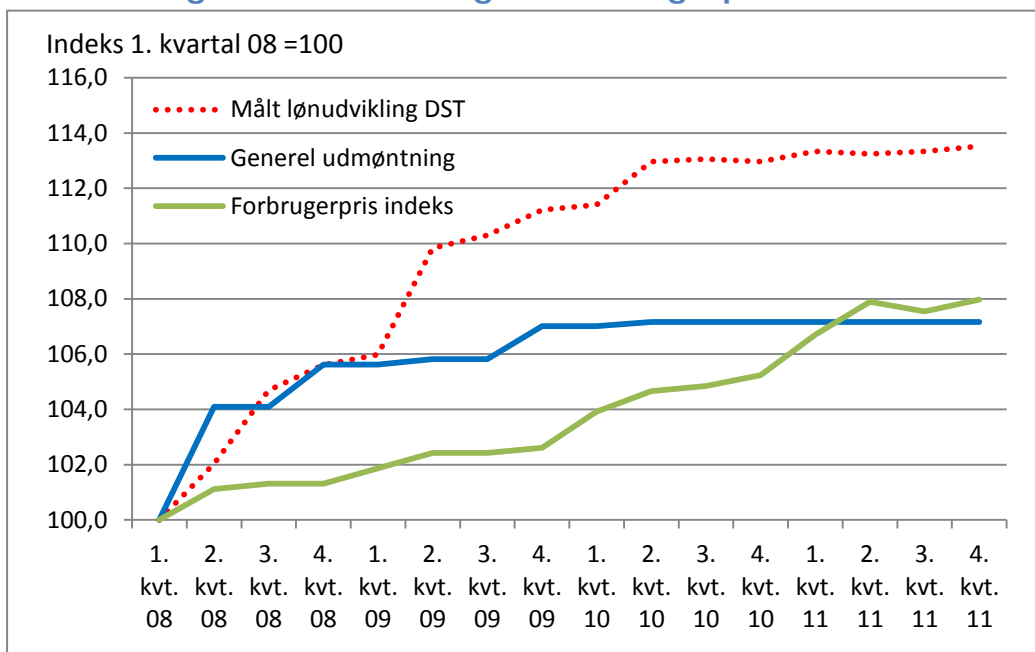
Figur 5. Staten. Målt lønudvikling og generelle udmøntninger samt udviklingen i forbrugerpriser 2008-2011

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Figur 6 viser den tilsvarende udvikling for ansatte i kommuner og regioner under ét. Den målte løn er i gennemsnit er steget med 13,5 procent siden februar 2008. Den generelle udmøntning betyder, at alle lønninger er steget med 7,2 procent. Og forbrugerprisindekset er i samme periode som nævnt steget med 8 procent.

Figur 6. Kommuner og regioner. Målt lønudvikling og generelle udmøntninger samt udviklingen i forbrugerpriser 2008-2011

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Reallønnen i den private sektor

Som nævnt er det vanskeligt at opgøre, hvad der er aftalt på det private område, da en del aftales på virksomhederne. På minimallønsområdet aftales der ved de centrale forhandlinger som regel kun stigninger i nogle fastsatte minimumssatser. Meget få er omfattet af disse satser, og satsstigningerne kan derfor kun betragtes som retningsgivende.

På normallønområdet må satserne derimod i højere grad betragtes som bestemmende for den faktiske lønudvikling på virksomhederne.

Forliget i 2010 på det toneangivende minimallønsområde (industrien), betød en stigning af timelønnen det første år på 1,1 pct. og det andet år på 1,7pct.

På transportområdet (der betragtes som retningsgivende for normallønsområdet) steg timelønnen første år med 1,6 procent og det andet år med 2,2 procent og anciennitetstillægget blev forbedret. Udover dette var der i begge forlig regulering af genetillæg i størrelsesordenen 1,5 pct. det første år og 2,0 pct. det andet år. Dertil kommer en række elementer i forligene som er svære at værdisætte (f.eks. fratrædelsesordninger).¹

Ved forligsindgåelsen i 2010 blev det skønnet, at den aftalte lønudvikling nok var afdæmpet, men at den kunne sikre reallønnen. Inflationsforventningen var ca. 2 procent pr. år.

I figur 7 herunder ses den målte lønudvikling i den private sektor fra 2008-2011 sammenholdt med udviklingen i forbrugerpriserne. Det ses at lønstigningstakten har ligget over prisudviklingen frem til 3. kvartal 2010. Herefter er priserne steget mere end lønningerne. Det skal bemærkes at finanssektoren indgår i Danmarks Statistiks tal.

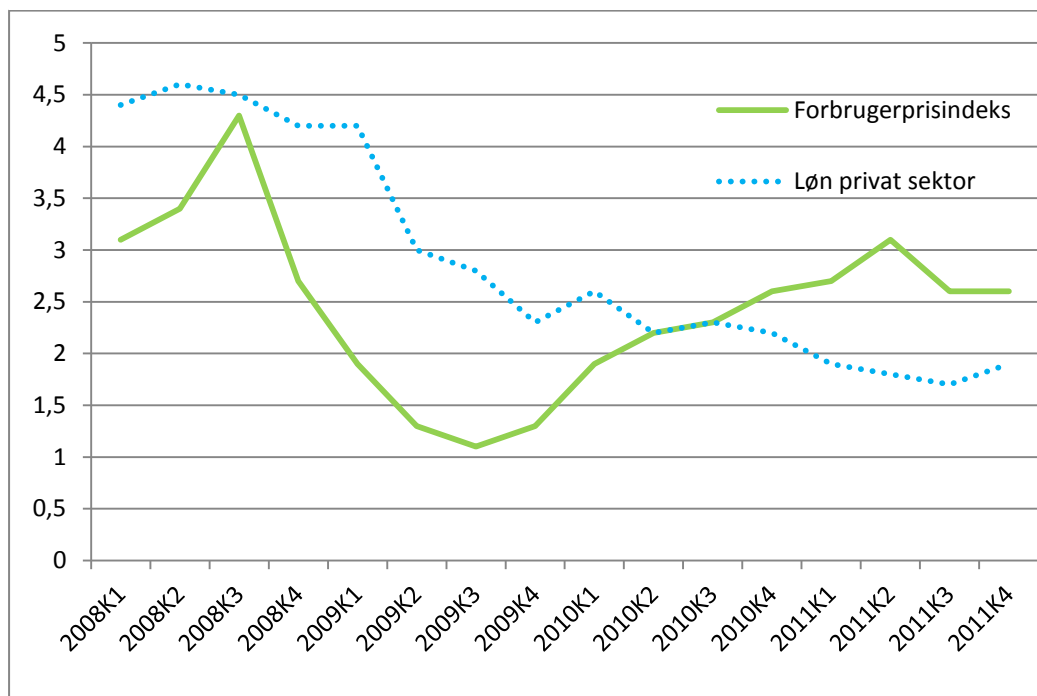
Med de ovenfor nævnte forbehold kan det konstateres, at reallønnen er faldet i den private sektor fra slutningen af 2010. Som i den offentlige sektor skal dette dog ses på baggrund af en positiv reallønsudvikling i årene forud.

---

¹ Se Due og Madsen, Forskningsnotat 108, www.faos.dk

Figur 7. Den private sektor. Prisudvikling og målt lønudvikling 2008-2011.

Kilde: Danmarks Statistik

Faldet i reallønnen skyldes dels en lønstigningstakt, som ikke sætter rekorder. I de fire kvartaler i 2011 har den årlige lønstigningstakt i den private sektor været mellem 1,7 og 1,9 procent.

Prisudviklingen har derimod fået et pænt hak opad i forhold til det forventede. Prisudviklingen på årsbasis har svinget mellem 2,6 og 3,1 procent.

De nyligt indgåede forlig på det private område peger i samme retning som forliget i 2010. Der er i endnu højere grad end i 2010 tale om afdæmpede lønstigninger i de centrale aftaler.

Og da prisstigningstakten fortsat er høj (2,8 procent i februar 2012), skal reallønnen på det private område altså sikres på virksomhedsniveau.